

АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МІЛЕВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ

УДК 343.132:343.359.2(477)

**ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У
КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ПРО УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ
ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ)**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Власова Ганна Петрівна,
Національний університет державної
податкової служби України,
доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Клименко Ніна Іванівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри криміналістики;

кандидат юридичних наук, доцент
Письменний Дмитро Петрович,
Київський національний університет внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться 07 липня 2010 року о 16-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.731.03 в Академії управління міністерства внутрішніх справ за адресою: 02121, м. Київ, вул. Колекторна, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Академії управління міністерства внутрішніх справ за адресою: 02121, м. Київ, вул. Колекторна, 4.

Автореферат розісланий 04 червня 2010 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат юридичних наук**

О. Ю. Хабло

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку Української держави пов'язаний з радикальними перетвореннями усіх сфер її суспільно-політичного і економічного життя. Перехід до ринкової багатоукладної економіки, що передбачає широкий розвиток підприємництва, удосконалення організаційних структур підприємств, різноманіття форм власності, пов'язаний з активним розвитком податкового законодавства, формуванням нових податкових правовідносин. У всі часи податки знаходилися на вістрі протиріч суспільних і приватних інтересів, інтересів держави і платників податків. Процеси оподаткування зачіпають глибинні основи соціальної й економічної поведінки індивідуума – зацікавленість у збільшенні переважно власного доходу, а не в його розподілі й перерозподілі для потреб суспільства. Вказані суперечності формують широке поле мотивів і передумов, які сприяють і спонукають до ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Визнання останнього одним із найпоширеніших економічних злочинів приводить до розвитку ряду негативних тенденцій: порушення правил чесної конкуренції, росту корупції, недостатнього фінансування суспільного сектора господарства, відтоку капіталів за кордон тощо. Незважаючи на постійні намагання держави боротися з цим явищем, розробку заходів, спрямованих на зменшення його масштабів, ухилення від оподаткування перетворюється в проблему економічної безпеки держави.

За даними Міністерства внутрішніх справ України та Державної податкової адміністрації, у період з 2005 до 2009 року було виявлено понад 32 тис. випадків ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), з них доведено до суду 15863 кримінальні справи¹; на рахунках підприємств у 2008-2009 р.р. заблоковано 64 млн. грн.; вилучено готівки на суму 28,5 млн. грн.² Здійснюючи нагляд за додержанням законів при провадженні дізнання та досудового слідства, прокурори у 2007-2009 р.р. скасували понад 4,5 тис. незаконних постанов органів податкової міліції. Протягом лише 2009 року було скасовано 477 постанов про відмову в порушенні кримінальних справ, закрито 31 справу, порушену без законних підстав, скасовано 278 постанов про закриття кримінальних справ, дано 1616 письмових вказівок у кримінальних справах³. Управління нагляду за додержанням законів органами податкової міліції Генеральної прокуратури України констатує, що більшість ухилень від сплати податків супроводжується створенням фіктивних підприємств, „конвертаційних центрів”, незаконним відшкодуванням ПДВ, легалізацією коштів, здобутих злочинним шляхом тощо. Така ситуація вимагає наявності комплексних знань у методиці розслідування податкових злочинів, в організації

¹ Стан та динаміка злочинності на Україні за 2005-2009 р.р. // [Електронний ресурс] : Режим доступу : mvsinfo.gov.ua

² Довідка ДПА України // [Електронний ресурс] : Режим доступу : www.rada.gov.ua.

³ Довідка Генеральної прокуратури про стан додержання законності в державі „Про виконання податковою міліцією ДПА України законодавчих актів України та проблеми законодавчого забезпечення її діяльності” // [Електронний ресурс] : Режим доступу : www.rada.gov.ua.

досудового провадження і, перш за все, початкового його етапу, який обумовлює подальше розслідування кримінальної справи й досягнення мети кримінально-процесуальної діяльності – встановлення істини.

Питання оптимізації початкового етапу досудового провадження, процесуальні, криміналістичні та організаційні аспекти діяльності правоохоронних органів по виявленню, запобіганню та розслідуванню злочинів на початковому етапі кримінального судочинства в різні часові періоди досліджувались у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Р.С. Белкіна, Г.М. Бірюкова, В.І. Галагана, В.Л. Грохольського, С.М. Гусарова, Л.Я. Драпкіна, А.В. Іщенко, Н.С. Карпова, Н.І. Клименко, Є.Г. Коваленка, М.М. Корчового, В.К. Лисиченка, Є.Д. Лук'янчикова, В.Т. Маляренка, Р.І. Назаренка, П.П. Підюкова, Д.П. Письменного, С.І. Пічкуренка, М.О. Селіванова, І.В. Сервецького, В.М. Тертишника, Л.Д. Удалової, І.Я. Фойницького, О.Ю. Хабло, С.А. Шейфера, В.Ю. Шепітька, О.М. Юрченка, Г.В. Юркової та інших.

В окремих статтях, у ряді монографій і дисертацій: І.В. Александрова, П.П. Андрушка, Т.М. Барабаш, В.П. Бахіна, Л.А. Брич, А.Ф. Волобуєва, Н.О. Гуторової, В.В. Гевка, Л.М. Дудника, О.О. Дудорова, Я.М. Кураш, Г.А. Матусовського, М.І. Мельника, В.Р. Мойсика, В.В. Молодика, В.О. Навроцького, Ю.В. Опалінського, І.В. Пальцевої, К.В. Пирцхалави, В.М. Поповича, Є.Л. Стрельцова, М.І. Хавронюка, П.В. Цимбала та інших аналізуються організаційно-правові, кримінально-правові, кримінологічні, процесуальні, криміналістичні, оперативно-розшукові аспекти розслідування злочинів у сфері оподаткування.

Окремої уваги заслуговують запропоновані Лисенком В.В. і Задорожним О.С. методики виявлення і розслідування ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

Опубліковані праці використано автором як вихідні науково-теоретичні основи дослідження обраної теми. Безсумнівно, внесено чимало нового в теорію і практику розкриття та розслідування економічних злочинів, зокрема, ухилень від сплати податків, створено значне наукове підґрунтя для подальших досліджень. Але варто звернути увагу, що ряд важливих для теорії кримінального процесу, криміналістики та правоохоронної практики напрямів цієї проблеми продовжують залишатися недослідженими. Більшість науковців розглядає кримінально-правові й криміналістичні проблеми, пов'язані з удосконаленням складу злочину й криміналістичною характеристикою ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), відповідно. Залишаються недостатньо дослідженими питання організації початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах вказаної категорії, визначення процесуальної і криміналістичної сутності його структурних елементів, порядку провадження й додержання законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства.

Зазначені обставини зумовлюють, на наш погляд, актуальність обраної теми дисертації та визначають її мету й завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до напрямів, які визначені Комплексною програмою профілактики злочинності на 2001-2005 рр., затвердженою Указом Президента України №1376 від 25 грудня 2000 року, Комплексною програмою профілактики правопорушень на 2007-2009 р.р. (затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1767 від 20.12.2006), відповідає основним положенням Рішення Ради національної безпеки і оборони України „Про заходи щодо попередження і нейтралізації загроз національній безпеці, пов'язаних із нестабільністю правового регулювання відносин у сфері адміністрування податку на додану вартість” (затвердженого Указом Президента України від 28 грудня 2006 року № 1154/2006), виконано в рамках науково-дослідної роботи ДПА України, кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України (науково-дослідні теми: „Проблеми удосконалення взаємодії слідчих та оперативних підрозділів податкової міліції ДПА України в рамках оперативних та процесуальних форм діяльності” (Реєстр УкрІНТЕІ №010U000951), „Причини та умови, що сприяють латентності кримінальних ухилень від сплати податків” (Реєстр УкрІНТЕІ № 0101U007654), „Злочини у сфері оподаткування в структурі загальнокримінальної злочинності (попередження, виявлення, розкриття, розслідування)” (Реєстр УкрІНТЕІ №0109U0005079).

Мета і завдання дослідження. У дисертаційному дослідженні поставлено за мету на підставі вивчення, аналізу та узагальнення слідчо-судової практики визначити кримінально-процесуальні та криміналістичні засади початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Відповідно до поставленої мети визначені основні **завдання дисертаційного дослідження**: *з'ясувати* поняття досудового провадження у кримінальному процесі України та критерії його диференціації; *визначити* етапність досудового провадження; *з'ясувати* зміст і значення початкового етапу досудового провадження; *визначити* структуру початкового етапу досудового провадження; *виділити* особливості й проблеми порушення провадження у кримінальній справі про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); *визначити* типові слідчі ситуації у справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), кримінально-процесуальні засоби їх вирішення; шляхи вирішення слідчих версій; *з'ясувати* слідчі дії характерні для початкового етапу розслідування ухилень від оподаткування; *обґрунтувати* використання спеціальних знань на початковому етапі досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); *визначити* шляхи перевірки додержання законності на початковому етапі досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); *сформулювати* пропозиції щодо удосконалення кримінально-процесуального закону.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають на початковому етапі досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Предметом дослідження є початковий етап досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації склали положення діалектики як загальнонаукового методу пізнання явищ об'єктивної дійсності, інші загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: історико-правовий метод застосовувався в аналітичному огляді становлення інституту досудового провадження у кримінальному процесі, його етапності; системно-структурний – при визначенні структури досудового провадження; формально-логічний – при аналізі юридичного поняття початкового етапу досудового провадження, його структури; порівняльний – при аналітичному огляді основних засад організації досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) в Україні та деяких зарубіжних країнах; статистичні і соціологічні – при узагальненні кримінальних справ, анкетуванні та зведенні матеріалів опитування працівників слідчого апарату, органів дізнання. Їх застосування спрямовується системним підходом, що надає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, здійснити аналіз організації початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертаційного дослідження склали наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії доказів, кримінального й кримінально-процесуального права, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, інших галузевих правових наук, у тому числі й праці зарубіжних учених.

Правову базу дисертаційного дослідження становлять приписи Конституції України, кримінального і кримінально-процесуального законодавства України, Закони і постанови Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, які регулюють суспільні відносини в економічній та правоохоронній сферах, а також відомчі нормативні акти та інструктивні документи Верховного Суду України, Державної податкової адміністрації України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, що регулюють організацію і діяльність правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності судів і правоохоронних органів за період 2004-2009 років (вивчено 174 кримінальні справи); результати опитування 161 працівника слідчого апарату, органів дізнання податкової міліції в м. Києві, Київській, Житомирській, Полтавській, областях; довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером розглянутих питань дисертація є комплексним теоретико-практичним дослідженням початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Положення, які мають певний ступінь новизни:

вперше: досліджено початковий етап досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), завданням якого є отримання і перетворення первинної, сигнальної інформації на базову, та створення основ доказового фонду, необхідного для встановлення істини у справі; **обґрунтовано** застосування структурного підходу до визначення початкового етапу досудового провадження, що дозволяє встановити його внутрішню організацію та виявити основні елементи: організація і планування розслідування; проведення процесуальних (слідчих) дій та оперативно-розшукових заходів й прийняття процесуальних рішень; **визначено** межі контрольної-наглядової діяльності за додержанням законності на початковому етапі досудового провадження у справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);

удосконалено: чинники, що обумовлюють слідчі ситуації, які визначають особливості початкового етапу розслідування у кримінальних справах про ухилення від оподаткування; поняття слідчої версії на початковому етапі досудового провадження; норми кримінально-процесуального законодавства, що визначають порядок використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, у тому числі, й ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), у зв'язку з цим запропоновано відповідні зміни до проекту КПК України (реєстр. № 1233 від 13.12.2007);

набули подальшого розвитку: теоретико-практичні положення про значення початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах; положення про матеріальні та процесуальні критерії диференціації форм досудового провадження: дізнання та досудове слідство; положення й рекомендації щодо порушення провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) і місця слідчих ситуацій у структурі досудового провадження, шляхів перевірки слідчих версій; кримінально-процесуальні засоби вирішення слідчих ситуацій при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); порядок провадження слідчих дій у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження містить рекомендації, спрямовані на вдосконалення практичної діяльності слідчих органів, оперативних працівників, що здійснюють роботу з розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Теоретичні положення, узагальнення та висновки використовувалися: у **науково-дослідницькій сфері** – як підґрунтя для подальшої розробки основ розслідування злочинів, що вчинюються в економічній сфері. Матеріали дисертації використовувалися при розробці науково-дослідних тем кафедри кримінального права, процесу та криміналістики й Науково-дослідного центру з питань оподаткування Національного університету ДПС України (акти впровадження від 15.03.2010); у **навчальному процесі** – матеріали дисертації використовувалися у навчальному процесі кафедр кримінального права, процесу та криміналістики юридичних факультетів Національного університету державної податкової

служби України та Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України при викладанні курсів „Кримінальний процес”, „Криміналістика” (акти впровадження від 10.03.2010 та 16.03.2010); *у правоохоронній сфері* – як рекомендації щодо вдосконалення організаційних та методичних основ діяльності слідчих підрозділів податкової міліції ДПА України (акт впровадження Державної податкової адміністрації України в Київській області від 16.03.2010 №630//26-37/1732); *у сфері правотворчості* – для вдосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства (довідка Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 10.05.2002 №06-19/15-218).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації і пропозиції обґрунтовані на підставі самостійно проведених досліджень.

У навчальному посібнику з П.В. Цимбалом, Т.М. Барабаш та Т.В. Данченко «Кримінальний процес України у схемах» дисертант описав кримінально-процесуальне провадження в розділах «Порушення кримінальної справи» та «Досудове слідство». У навчальному посібнику з П.В. Цимбалом та Л.М. Касьяненко «Правове регулювання діяльності органів ДПС України» дисертантом проаналізована діяльність податкової міліції України, спрямована на боротьбу зі злочинністю, ефективне використання міліцією своїх прав, кримінально-правова кваліфікація та криміналістична характеристика ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ідеї та розробки, що належать авторам, спільно з якими було опубліковано наукові праці, в дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Дисертація підготовлена на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України й обговорена на засіданні цієї ж кафедри (протокол № 10 від 17 березня 2009 року), схвалена й рекомендована до захисту. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки й рекомендації оприлюднено в доповідях та повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: „Проблеми взаєморозуміння, співпраці та взаємодії органів охорони правопорядку з населенням” (м. Донецьк, 2000), „Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці та бізнесі” (м. Ірпінь, 2001), „Проблеми гармонізації законодавства країн СНД та Європейського Союзу” (м. Ірпінь, 2004), „Розвиток наукових досліджень ‘2005’” (м. Полтава, 2005), „Динамика изследвания - 2008” (Болгария, София, 2008), „Основни проблеми на съвременната наука - 2010 ” (Болгария, София, 2010), міжвузівській науково-практичній конференції „Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю” (м. Донецьк, 2005).

Публікації. Основні положення і висновки проведеного дослідження відображені в шести наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, затверджених ВАК України, з яких чотири одноосібні та семи тезах доповідей,

надрукованих за матеріалами науково-практичних конференцій, з яких шість міжнародні.

Структура роботи зумовлена предметом дослідження, метою і завданнями. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять 8 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 240 с., з яких – 195 с. основного тексту, додатки (2) – на 19 с., список використаних джерел (255 найменувань) – на 26 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості та науково-теоретична основа; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначається об'єкт, предмет, мета, завдання та методи дослідження; його основні нормативно-правові джерела; висвітлюється наукова новизна, емпірична база, методологічна основа і практичне значення отриманих результатів, а також форми їх апробації.

У першому розділі "Загальні засади початкового етапу досудового провадження у кримінальному процесі України" проаналізовано загальні засади початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах, які обумовлені структурно-методологічним підходом.

У підрозділі 1.1. "Досудове провадження у кримінальному процесі України" проаналізовано основні наявні в теорії кримінального процесу погляди правників на сутність досудового провадження, його структуру, ознаки, завдання, загальні умови здійснення та коло учасників в рамках передбаченої законом процесуальної форми, нормативно-правові джерела, законодавство зарубіжних країн відносно стадійності досудового провадження.

Підтримується думка вчених (В.І. Галагана, В.Г. Гончаренка, Н.С. Карпова, Є.Г. Коваленка, В.В. Лисенка, Л.М. Лобойка, Є.Д. Лук'янчикова, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, В.П. Шибіко, Д.П. Письменного, І.В. Сервецького, Л.Д. Удалової, Ю.К. Якимовича та інших) про дві стадії досудового провадження. Наводяться додаткові аргументи до запропонованих деякими дослідниками (М.І. Гошовським, В.С. Зеленецьким, О.П. Кучинською, О.Р. Михайленком, В.М. Тертишником) визначень стадії порушення кримінальної справи. Не підтримано думку Л.Н. Масленнікової та П.П. Сердюкова про можливість відкриття досудового провадження за припущенням щодо наявності вчиненого злочину.

У підрозділі пропонується законодавче уточнення поняття „провадження”, його нормативно-правове закріплення як „сукупності процесуальних дій і рішень, які здійснюються у конкретній кримінальній справі в міру її руху стадіями кримінального процесу”, та вказується на місце („досудове”) в системі процесуальних дій, частин кримінального провадження чи провадження у кримінальній справі. Вказано на відсутність стадії порушення кримінальної справи у кримінальному процесі більшості країн світу, а також визначені загальні умови цієї стадії в національному

кримінально-процесуальному законі: 1) порушення кримінальної справи спеціально уповноваженими на те державними органами (посадовими особами); 2) процесуальна самостійність органів (посадових осіб), компетентних порушити кримінальну справу; 3) нагляд за правильністю вирішення питання про порушення кримінальної справи (прокуратура, суд); 4) обмеження термінів порушення кримінальної справи: її швидкість; 5) наявність приводу для порушення кримінальної справи; 6) наявність підстави для порушення кримінальної справи; 7) відсутність обставин, що виключають порушення кримінальної справи; 8) інформаційна самостійність органів (посадових осіб), компетентних порушити кримінальну справу; 9) забезпечення прав особи в процедурі порушення кримінальної справи.

Визначено критерії кримінально-правових та процесуальних ознак ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), складність встановлення обставин, що входять в предмет доказування у кримінальній справі, наявність специфічних ознак.

Обґрунтовується система досудового розслідування, в якому умовно виділено три етапи: початковий, наступний (подальший) і завершальний (заключний).

У підрозділі досудове провадження розмежується на дві стадії (попередню перевірку заяви, повідомлення чи іншої інформації про злочин і досудове розслідування) та визначаються матеріальні й процесуальні критерії диференціації досудового розслідування.

У підрозділі 1.2. "Поняття, зміст і значення початкового етапу розслідування злочинів" розглянуто особливості, подано визначення поняття, змісту та розкрито значення початкового етапу досудового провадження в кримінальному судочинстві.

Визначено, що розслідування і розкриття злочинів є специфічним пізнавальним процесом, який включає в себе складний комплекс слідчих дій по виявленню, дослідженню й оцінці доказів, а також організаційних, оперативно-розшукових та технічних заходів, які забезпечують ці дії. Розмежовано поняття „розслідування” і „розкриття”: перше виявляється стадією кримінального процесу, розкриття злочину є завданням кримінального провадження.

Структурний підхід дозволив встановити внутрішню організацію початкового етапу, виявити його основні елементи. Завдяки структуризації здійснюється ефективне пізнання змісту початкового етапу розслідування. Для цього вводяться процеси (явища), які відображають організацію і планування розслідування; проведені процесуальні (слідчі) дії, оперативно-розшукові заходи; прийняті процесуальні рішення.

У підрозділі розкрито значення початкового етапу досудового провадження як для розслідування злочинів взагалі, так і для розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та визначено найбільш типові ознаки ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що дає змогу розробити методичку їх розслідування і криміналістичну характеристику. Великого значення набувають рекомендації,

побудовані на аналізі закономірних зв'язків, які складаються між елементами криміналістичної характеристики.

На основі аналізу праць В.Л. Грохольського, С.М. Гусарова, О.С. Задорожного, М.М. Корчового, В.В. Лисенка, Д.П. Письменного, П.П. Підюкова, І.В. Сервецького, В.Е. Сидорова, О.Ю. Хабло, О.М. Юрченка зроблено висновок, що не виправдане витрачання зусиль органу розслідування, швидкоплинність динаміки розслідування і розшуку винних осіб, виявлення можливостей для подолання протидії розслідуванню, швидке встановлення механізму приховування слідів події злочину долається за рахунок максимального використання всіх можливостей органів досудового розслідування, їх негайного реагування, чіткої організації і погодженості дій органу досудового розслідування та інших органів, використання оперативних можливостей.

У підрозділі 1.3. "Структура початкового етапу досудового розслідування злочинів" розкрито внутрішню організацію початкового етапу та визначено його основні елементи.

До структури початкового етапу досудового розслідування входить прийняття процесуальних рішень та проведення різного роду процесуальних дій, до яких відносяться: слідчі дії, в тому числі, й визначені теорією кримінального процесу і криміналістики як невідкладні; оперативно-розшукові заходи. Результати проведених на початковому етапі досудового провадження оперативно-розшукових заходів, з одного боку, можуть використовуватися лише в інформаційно-тактичних цілях, а з іншого – як приводи й підстави для порушення кримінальної справи або проведення слідчих дій і прийняття інших процесуальних рішень, для отримання доказів у кримінальній справі.

Кримінально-процесуальні рішення даного етапу поділено на: проміжні (які необхідні для проведення тієї чи іншої процесуальної (слідчої, оперативно-розшукової) дії або її оформлення: про затримання, проведення обшуку, виїмки, оголошення розшуку особи тощо) й кінцеві (якими закінчується початковий етап: притягнення особи як обвинуваченого чи направлення матеріалів для вирішення питання про закриття кримінальної справи). Крім того, процесуальні рішення можуть передувати проведенню тієї чи іншої процесуальної дії, а можуть фіксувати результат її проведення. Враховуючи зміст кримінально-процесуальної діяльності, зроблено висновок, що процесуальна дія — це вчинена відповідно до чинного КПК дія органу дізнання, слідчого, прокурора, суду чи судді у зв'язку із здійсненням кримінального провадження у справі.

У структурі початкового етапу досудового провадження виділяються види процесуальної і непроцесуальної діяльності, які є цілісними соціально-правовими утвореннями та самостійними функціональними системами – сукупністю об'єднаних, взаємопов'язаних і розміщених у відповідному порядку елементів (частин); вони піддаються структурно-функціональному аналізу, суть якого полягає в тому, що кожний елемент їх структури має своє чітко визначене функціональне призначення, взаємодіє з іншими в загальній системі, залежить від них і визначає специфіку їх структури.

На основі аналізу поглядів учених (В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.І. Галагана, Н.І. Клименко, Є.Д. Лук'янчикова, Д.П. Письменного, М.А. Погорецького, М.О. Селіванова), узагальнення практики визначено поділ слідчих дій на початковому етапі досудового провадження на невідкладні та першочергові, який є умовним, оскільки одна і та ж дія може бути й першочерговою, й невідкладною. Теоретична відмінність є термінологічною: невідкладність обумовлюється негайністю (виконанням саме зараз, у цей момент, інакше – втрата доказів); першочерговість обумовлюється визначенням першості серед інших дій (наслідок – одержання необхідної на даний момент інформації). Тобто в основі розмежування лежить очікуваний результат. До першочергових процесуальних (слідчих) дій віднесено й такі дії, які пов'язані з певними затратами часу на їх проведення (призначення ревізії, експертизи) або які є необхідною умовою для проведення інших слідчих дій. Крім того, на вибір слідчої дії впливають й особливості конфліктної ситуації (протидія з боку підозрюваного, інших осіб), а також визначені особою, яка провадить досудове розслідування, межі доказування у кримінальній справі.

Структура початкового етапу розслідування злочину дає можливість з'ясувати істотно важливі обставини вчиненого діяння та їх доказування. Завдяки структуризації здійснюється ефективно пізнання змісту початкового етапу розслідування.

У другому розділі "**Особливості розслідування на початковому етапі кримінального провадження ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)**" розглянуто окремі проблемні питання, які виникають при порушенні кримінальної справи про злочин, передбачений ст. 212 КК України, при вирішенні типових слідчих ситуацій, проведенні слідчих дій та застосуванні спеціальних знань.

У підрозділі 2.1. "**Особливості порушення кримінальної справи про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)**" визначено проблемні питання кваліфікації та особливості порушення, закриття кримінальних справ про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Подано структуру даної стадії в такому вигляді: вивчення первинних матеріалів, що надійшли до слідчого або органу дізнання; аналіз й оцінка фактичних даних, які містяться в цих матеріалах; отримання додаткових даних, якщо первинні матеріали не дозволяють вирішити питання по суті; вивчення всіх зібраних відомостей; остаточна оцінка фактичних даних і прийняття рішення.

Зважаючи на те, що кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) настає за фактом умисної несплати податків у певному розмірі незалежно від того, яким способом сталося дане ухилення, а також на відсутність законодавчого закріплення поняття „ухилення”, вважається вагомим визначення змісту вказаної правової категорії для прийняття рішення про порушення провадження у кримінальній справі. Тому в основу відмежування ухилення від сплати податків від інших схожих

податкових категорій (уникнення від оподаткування, обхід податків тощо) покладено легальність методу досягнення мінімізації податкових платежів.

Проблемними питаннями при порушенні кримінальної справи про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є можливість закриття кримінального провадження (досудового провадження, в тому числі й на стадії порушення кримінальної справи) щодо особи, яка вперше вчинила діяння, передбачені ч.ч. 1, 2 ст. 212 КК, якщо вона до притягнення її до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала збитки, завдані державі їх несвоєчасною сплатою (ч. 4 ст. 212 КК); а також – недосконалість і заплутаність податкового законодавства, відсутність єдиного кодифікованого нормативно-правового акта в цій сфері, наявність великої кількості пільг в оподаткуванні, наділення двох податкових органів у державі (податкової адміністрації (інспекції) і податкової міліції) однаковими функціями щодо здійснення податкового контролю.

У підрозділі 2.2. "Типові слідчі ситуації та версії: процесуальні засоби їх вирішення на початковому етапі розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" розкрито типовість, повторюваність ситуацій, уточнено умови, в яких вирішуються тактичні завдання розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Вказано на те, що слідча ситуація об'єктивно відображає стан початкового етапу розслідування й обумовлює майбутнє наступних етапів, що складаються із проведення різноманітних заходів, спрямованих на встановлення обставин предмета доказування у кримінальній справі. Залежно від характеру слідчої ситуації, початкового етапу розслідування, наявності фактичних даних висуваються слідчі версії про подію в цілому та її окремі обставини.

Особливості змісту слідчих ситуацій обумовлені індивідуальними рисами злочинів даної групи, тобто їхньою криміналістичною характеристикою. При цьому одні елементи криміналістичної характеристики і навіть окремі сторони того ж елемента можуть одночасно сприяти розслідуванню або негативно впливати на його хід. Різноманіття способів ухилення від сплати податків, поєднане із застосуванням різних прийомів і засобів маскуванню вчинених злочинів, обумовлює той факт, що дуже важко виявити ознаки цього злочину в ході проведення звичайних оперативно-розшукових і перевірних заходів.

Типовими у справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є слідчі ситуації, коли: на момент порушення кримінальної справи є достатні підстави для пред'явлення особі обвинувачення; основна сукупність доказів про наявність у діях особи складу злочину, передбаченого ст. 212 КК України, отримується після порушення кримінальної справи; основні обставини злочину встановлені, але не відома особа, яка вчинила злочин.

У дослідженні стверджується, що кримінально-процесуальним засобом вирішення слідчих ситуацій при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) виступає доказова діяльність особи, що проводить розслідування на початковому етапі, яка включає в себе всі

структурні елементи: формування (виявлення і збирання), перевірку (дослідження), оцінку й використання доказів.

Побудова слідчих версій після формування доказової бази на підставі первинної інформації означає висування на новій інформаційній основі більш обґрунтованих і конкретних припущень про сутність ухилення від сплати податків та про його учасників. При цьому, на початковому етапі розслідування необхідно: виявити і вилучити (проаналізувати, „розшифрувати”) інформацію із речових, документальних та особистісних джерел – носіїв відомостей; систематизувати вихідні дані; інтегрувати вихідні дані з обставинами предмета доказування, криміналістичною характеристикою ухилень від сплати тих чи інших податків (власне, побудувати версії); виведення результатів аналізу й оцінки версій.

У підрозділі 2.3. "Особливості проведення та організації слідчих дій на початковому етапі досудового розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" з'ясовано можливості для розкриття та розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) при проведенні слідчих дій на початковому етапі досудового провадження.

Визначено найбільш типові слідчі дії на початковому етапі розслідування ухилень від оподаткування: допит осіб, що проводили документальну податкову перевірку й склали акт про її проведення; виїмка, огляд і приєднання до справи документів платника податків; огляд приміщень платника податків; обшук за місцем проживання і роботи платника податків з вилученням документів, що відносяться до його злочинної діяльності; накладення арешту на майно платника податків; допити як свідків співробітників, родичів, сусідів про доходи і витрати платника податків, про відомі їм обставини його фінансово-господарської діяльності; призначення криміналістичних (почеркознавчих, техніко-криміналістичних, комп'ютерно-технічних та ін.), судово-бухгалтерських, планово-економічних, технологічних та інших експертиз, обумовлених матеріалами справи; допит платника податків як підозрюваного; допит осіб, на яких він посилається; очна ставка; виїмка, огляд та експертна оцінка документів, які платник податків вимагає додатково приєднати до матеріалів справи.

На вибір й організацію проведення тієї чи іншої слідчої дії впливають: 1) інформаційна визначеність – обсяг доказової інформації, достатній для проведення слідчої дії; 2) співпадання мети учасників слідчої дії: однакова чи різні (наявність конфліктної ситуації чи безконфліктної); 3) ступінь складності вирішення організаційно-тактичних питань: чітке уявлення завдань слідчої дії, наявність часу й засобів для їх вирішення або труднощі у плануванні, організації проведення конкретної слідчої дії; 4) характер поведінки й позиції учасників слідчої дії: бажання співпрацювати чи протидія органу досудового розслідування; 5) характер слідчої ситуації: ускладнення інформаційно-логічного, психологічного, матеріального та організаційно-технічного характеру; 6) вплив конкретної слідчої дії на організацію процесу розслідування в цілому: безпосереднє значення, опосередковане.

У кожному конкретному випадку послідовність проведення слідчих дій і їх сукупність можуть дещо варіюватися, що обумовлюється невідкладністю їх проведення з метою недопущення зникнення слідів, першочерговістю здобуття недостатньої інформації, часом, що витрачається на її здобуття, та іншими чинниками. Суттєво впливає на ефективність досудового провадження ухилень від сплати податків проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування: огляд різного роду документів фінансово-господарської діяльності платника податків (96 %), допит осіб, які проводили документальну перевірку (98 % випадків), рідше проводяться допити експерта (2 %) і спеціаліста (5 %).

У третьому розділі "Забезпечення розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) на початковому етапі досудового провадження" розглянуто сучасний стан, проблеми використання спеціальних знань та забезпечення законності на початковому етапі розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

У підрозділі 3.1. "Використання спеціальних знань на початковому етапі розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" розкрито значення використання спеціальних знань при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) на початковому етапі досудового провадження.

Необхідність використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів обумовлена складністю та специфікою процесу доказування обставин у кримінальній справі. Особливо це характерно для сучасного періоду, коли для підготовки, вчинення та приховання злочину використовуються передові технології, сучасні технічні засоби та методи. Використання спеціальних знань є важливою гарантією швидкого, повного й об'єктивного вирішення завдань кримінального судочинства.

У підрозділі розкрито особливості кримінальних справ про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), пов'язані з необхідністю не лише встановлення фактичних обставин справи, а й надання їм спеціальної бухгалтерської й податкової оцінки. З цією метою органи досудового провадження залучають фахівців й експертів з відповідних галузей спеціальних знань.

Процесуальна форма використання спеціальних знань регламентована кримінально-процесуальним законом і виявляється в наданні допомоги відповідних спеціалістів: судова експертиза (ст. 75, 76 КПК України); участь спеціаліста при проведенні слідчих дій (ст. 128-1 КПК України); здійснення ревізійної (контрольно-перевірної) діяльності (ст. 66 КПК України); здійснення довідкової діяльності (ст. 66 КПК України). Кожна форма використання спеціальних знань має бути чітко окреслена відповідно до завдань і особливостей її застосування та є комплексом управлінських, методичних, тактичних та кримінально-процесуальних засобів, прийомів та методів, спрямованих на вирішення завдань кримінального судочинства.

Наведено найбільш поширені випадки використання спеціальних знань з бухгалтерського обліку в діяльності підрозділів податкової міліції, які застосовуються для: 1) роз'яснення положень окремих нормативних актів, що

регламентують порядок обчислення та сплати податків; 2) роз'яснення положень і результатів, викладених в актах документальних перевірок; 3) визначення обсягу документів, що підлягають вилученню; 4) підготовки завдання, яке підлягає розв'язанню у ході документальної перевірки; 5) оцінки повноти дослідження, проведеного в ході документальної перевірки; 6) планування та організації діяльності щодо розслідування злочинів; 7) підготовки до проведення допиту керівника, головного бухгалтера суб'єкта підприємництва та інших осіб, які брали участь у здійсненні фінансово-господарських операцій; 8) роз'яснення змісту виконаних окремих фінансово-господарських операцій; 9) розкриття змісту документів бухгалтерського обліку тощо. Вибір тієї чи іншої форми спеціальних знань під час розслідування злочинів зумовлений, насамперед, можливостями самих форм, особливостями способів вчинення даної категорії злочинів, а також ситуаціями, що склалися в ході розслідування (В.В. Лисенко), та конкретизує їх використання у практичній діяльності правоохоронних органів на початковому етапі досудового провадження: 1) виявлення ознак ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та їх документування як підстав для порушення провадження у кримінальній справі; 2) встановлення обставин вчиненого ухилення від оподаткування, що вимагає застосування спеціальних знань, та їх процесуальна фіксація як доказів на стадії досудового розслідування; 3) перевірка та оцінка доказів, отриманих із застосуванням спеціальних бухгалтерських знань.

У підрозділі 3.2. "Забезпечення законності на початковому етапі досудового провадження ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" розглянуто форми контролю за забезпеченням законності при провадженні кримінальних справ про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) на початковому етапі досудового слідства.

Відомчий контроль за діяльністю органів дізнання та досудового слідства визначено як діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на перевірку та нагляд за діяльністю особи, яка провадить дізнання (дізнавача), слідчого, при здійсненні досудового провадження з метою нормативного врегулювання їх діяльності, підвищення рівня та якості розкриття й розслідування злочинів, суворого дотримання законності.

Судовий контроль розглянуто як діяльність суду, направлену на перевірку законності й обґрунтованості дій і рішень посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження, та повноти й всебічності розслідування кримінальної справи на підставі ініціативи суб'єктів кримінального процесу й осіб, інтересів яких торкається кримінальне провадження. Ця діяльність здійснюється шляхом перевірок законності порушення кримінальних справ, надання дозволів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів і слідчих дій і на початковому етапі при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) полягає у розгляді й вирішенні подань про проведення процесуальних і оперативних дій, пов'язаних з обмеженням конституційних прав громадян.

Дослідженням доведено, що діяльність прокурора при здійсненні нагляду сприяє внутрішній координації підрозділів податкової міліції і координації

діяльності всіх правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу з податковими злочинами і правопорушеннями. Визначено випадки, які при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) вимагають особливої уваги: відсутність належного контролю обліку заяв і повідомлень про податкові злочини, вилучених матеріальних цінностей; відмови у порушенні кримінальних справ; закриття кримінальних справ; зупинення досудового провадження; дотримання процесуальних строків досудового провадження; звільнення від кримінальної відповідальності особи (за ч. 4 ст. 212 КК України).

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено й дано нове вирішення наукової проблеми, яка полягає в розробці теоретичних та практичних питань початкового етапу досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Висновки стисло містять основні результати дослідження, пропозиції щодо удосконалення розслідування ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та рекомендації щодо їх практичного та наукового використання.

У висновках констатується, що:

досудове провадження за своєю юридичною природою включає дві стадії кримінального процесу: попередню перевірку заяви, повідомлення чи іншої інформації про злочин і досудове розслідування;

досудовому провадженню властива етапність. Етапи – це відносно самостійні частини розслідування конкретної кримінальної справи, спрямовані на вирішення окремих його завдань, не прості часові відрізки, що поступово змінюють один одного (хоча ця формально-логічна ознака також має місце), а підсистема слідчих, оперативно-розшукових та інших дій, об'єднаних на підставі спільності завдань, які вирішуються за їх допомогою, обумовлених стійкою повторюваністю типових слідчих ситуацій.

Початковий етап розслідування вказує на початок інформаційно-пізнавальної діяльності органу дізнання або слідчого. Завданням цієї діяльності є отримання й перетворення первинної, сигнальної інформації на базову та створення основ доказового фонду, необхідного для встановлення істини у справі. Початковий етап досудового розслідування забезпечує фактор наближення до події злочину; дозволяє детальніше зорієнтуватися в обставинах злочину, накопичити, вивчити фактичні дані про нього; дозволяє спланувати розслідування, визначити його основні напрямки; встановити найбільш типові ознаки певного виду злочину, що дає змогу розробити методику розслідування і криміналістичну характеристику; визначає типові риси слідчих ситуацій, спосіб, обстановку, типологічні та інші особливості особи, яка вчинила злочин, а це дозволяє з'ясувати основи криміналістичної класифікації злочинів; впливає на окреслення кола обставин предмета доказування у кримінальній справі; обумовлює вибір слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів, слідчих версій; забезпечує дотримання принципів досудового розслідування; дозволяє встановити характер взаємодії органів досудового розслідування з

іншими органами, посадовими особами, службами; забезпечує проведення тактичних операцій; дозволяє виявити й закріпити сліди злочину, встановити осіб, причетних до його вчинення, чим обумовлює вибір найбільш ефективних методів і прийомів організації подальшого процесу розслідування.

Початковий етап розслідування злочину має циклічний характер і певну структуру. Структурний підхід дозволяє встановити внутрішню організацію початкового етапу, виявити його основні елементи: організацію і планування розслідування; проведені процесуальні (слідчі) дії, оперативно-розшукові заходи; прийняті процесуальні рішення.

Слідча версія на початковому етапі досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) – це припустимий за допомогою мислення, знань та практичного досвіду умовивід творчої уяви слідчого про обставини вчиненого злочину, що базується на сукупності певних відомих фактичних даних про невідомі факти як самої події злочину, так і його окремих обставин, що підлягає у подальшому обов'язковій перевірці та доказуванню в порядку, встановленому кримінально-процесуальним законодавством у кримінальній справі.

Формами використання спеціальних знань (процесуальними й непроцесуальними) є: консультування осіб, які здійснюють досудове провадження, участь у проведенні слідчих дій, проведення експертиз, аудиторських перевірок, ревізій тощо.

Кримінальне провадження в Україні поділяється на досудове й судове, контрольно-перевірне, які виступають частинами, що спрямовують рух кримінально-процесуальної діяльності. У зв'язку з цим, а також зважаючи на поширене вживання законодавцем терміна „провадження” (ст.ст. 104, 108, 111, 113, 116, 119 КПК та ін.), поняття останнього потребує нормативно-правового закріплення (у ст. 32 чинного КПК, ст. 6 проекту КПК України (реєстр. № 1233 від 13.12.2007)) як „сукупності процесуальних дій і рішень, які здійснюються у конкретній кримінальній справі в міру її руху стадіями кримінального процесу”.

Спеціальними знаннями є сукупність будь-яких знань у певній галузі науки, техніки, мистецтва й ремесла, отриманих і набутих у процесі фахової підготовки та професійної діяльності особами, які використовують їх для успішного вирішення завдань кримінального судочинства. Дане поняття необхідно закріпити у кримінально-процесуальному законі, зважаючи на вживаність у проекті КПК України (реєстр. № 12133).

Включення до кримінально-процесуального законодавства й законодавства про прокуратуру спеціальної норми про прокурорський нагляд за законністю здійснення попередньої перевірки заяв і повідомлень про злочини сприятиме зміцненню і розширенню правових гарантій діяльності з розкриття злочинів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мілевський О. П. Виявлення доказової інформації на початковому етапі розслідування податкових злочинів / О. П. Мілевський // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2001. – № 1 (14). – С. 246 – 249.

2. Мілевський О. П. Початковий етап розслідування ухилень від сплати податків / О. П. Мілевський, П. В. Цимбал // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2004. – № 2 (24). – С. 188 – 192.

3. Мілевський О. П. Визначення змісту першочергових дій при розслідуванні податкових злочинів / О. П. Мілевський // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2005. – № 5 (27). – С. 153 – 157.

4. Мілевський О. П. Організація початкового етапу розслідування ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів / О. П. Мілевський // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 3 (123). – С. 147 – 150.

5. Мілевський О. П. Особливості проведення деяких слідчих дій на початковому етапі розслідування ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів / О. П. Мілевський // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 4 (124). – С. 152 – 156.

6. Мілевський О. П. Використання спеціальних знань на початковому етапі розслідування ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів / О. П. Мілевський, П. В. Цимбал // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 6 (126). – С. 136 – 139.

7. Мілевський О. П. Загальні питання взаємодії державної податкової служби з населенням з питань оподаткування / О. П. Мілевський, П. В. Цимбал // Проблеми взаєморозуміння, співпраці та взаємодії органів охорони правопорядку з населенням : Міжнар. наук.-прак. конф., червень 2000 р. : Тези допов. – Донецьк, Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. Збір. наук. статей Донецького інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 2. – С. 157– 158.

8. Мілевський О. П. Використання інформаційних технологій при розслідуванні ухилень від сплати податків шляхом створення фіктивних фірм / О. П. Мілевський // Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці ті бізнесі : Міжнар. наук.-прак. конф., травень 2001 р. : Тези допов. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2001. – С. 126 – 128.

9. Мілевський О. П. Визначення слідчих та процесуальних дій при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування / О. П. Мілевський // Проблеми гармонізації законодавства країн СНД та Європейського Союзу : Міжнар. наук.-прак. конф., 16 квіт. 2004 р. : Тези допов. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – С. 306 – 308.

10. Мілевський О. П. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції / О. П. Мілевський // Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю : Міжвузів. наук.-прак. конф., 22 квіт. 2005 р. : Тези допов. – Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС, 2005. – С. 265 – 268.

11. Мілевський О. П. Застосування комплексних методик криміналістичних досліджень як ефективний спосіб розслідування економічних злочинів / О. П. Мілевський // Розвиток наукових досліджень '2005 : Міжнар. наук.-прак. конф., 7-9 лист. 2005 р. : Тези допов. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2005. – Т.3. – С. 57 – 61.

12. Мілевський О. П. Використання оперативно-розшукової інформації на початковому етапі розслідування злочинів / О. П. Мілевський, І. О. Зуєва // Динамика изследвания – 2008 : Міжнар. наук.-прак. конф., 16-31 черв. 2008 р. : Тези допов. – Болгария, София: Бял ГРАД-БГ, 2008. – Т.20. – С. 5 – 9.

13. Мілевський О. П. Проблемні питання порушення кримінальної справи про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) / О. П. Мілевський // „Основни проблеми на съвременната наука – 2010” : Міжнар. наук.-прак. конф., березень 2010 р. : Тези допов. – Болгария, София: Бял ГРАД-БГ, 2008. – Т.14. – С. 50 – 53.

14. Кримінальний процес України у схемах: [навч.-метод. посіб. Реком. Міносвіти та науки України] / [О. П. Мілевський, Т. М. Барабаш, Т. В. Данченко, П. В. Цимбал]. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – 167 с.

15. Мілевський О. П. Правове регулювання діяльності органів ДПС України: [навч.-метод. посіб. Реком. Міносвіти та науки України] / О. П. Мілевський, Л. М. Касьяненко, П. В. Цимбал. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 399 с.

АНОТАЦІЯ

Мілевський О. П. Початковий етап досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Академія управління міністерства внутрішніх справ. – Київ, 2010.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню сучасних проблем досудового провадження у кримінальних справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Розглянуто структуру, етапи початкового етапу досудового розслідування. Дано визначення досудового провадження, поняття, змісту та розкрито значення початкового етапу розслідування злочинів.

Визначені проблемні питання порушення кримінальної справи, типові слідчі ситуації та версії, особливості проведення та організація слідчих дій на початковому етапі досудового провадження ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Розглянуто особливості використання спеціальних знань та забезпечення законності при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ключові слова: досудове провадження, дізнання, досудове слідство, початковий етап розслідування, слідчі дії, ухилення від сплати податків, слідча ситуація, версія, спеціальні знання.

АННОТАЦИЯ

Милевский А. П. Начальный этап досудебного производства в уголовных делах о уклонении от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Академия управления министерства внутренних дел. – Киев, 2010.

Диссертация посвящена комплексному исследованию современных проблем досудебного производства по уголовным делам об уклонении от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей).

На основании анализа научных трудов отечественных и зарубежных ученых раскрывается начальный этап досудебного производства, определяется его содержание и значение.

Определена сущность досудебного производства, его задание, структура, общие условия проведения.

Обосновывается система досудебного производства с разделением на три этапа расследования: начальный, последующий и заключительный.

Рассмотрено характерное для начального этапа комплексное использование сил, средств и методов правоохранительных органов в условиях информационной неопределённости.

Раскрыто, что следственные ситуации, складывающиеся на начальном этапе, достаточно определённо выражают динамику, структуру и особенности всего процесса расследования уклонений от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей).

Анализируются источники, которыми предусмотрена ответственность за уклонение от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей).

Рассматриваются вопросы, связанные с расследованием уклонений от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей), указаны типичные следственные ситуации и версии, раскрыты процессуальные средства их разрешения.

Обозначена структура стадии возбуждения уголовного дела и проблемные вопросы возбуждения уголовных дел за уклонение от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей), определены основания квалификации этого преступления и отличия от других подобных преступлений для правильного принятия решения следователем.

Анализируется проведение следственных действий на начальном этапе уклонений от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей), рассмотрено их планирование и организация.

Обозначены наиболее типичные следственные действия на начальном этапе расследования уклонений от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей).

Обеспечение законности и использование специальных знаний рассматривается как необходимый комплекс полного и успешного расследования данного преступления.

Дано определение специальных знаний, разделение на процессуальные и не процессуальные формы их использования.

Рассмотрены формы контроля (ведомственный, судебный, прокурорский) для обеспечения законности на начальном этапе расследования уклонений от уплаты налогов, сборов (обязательных платежей).

Предлагается внесение изменений в действующий и проект уголовно-процессуального кодекса Украины для закрепления понятия «производство», «специальные знания» и включения специальной нормы о прокурорском

надзоре на стадії проведення первичної перевірки заявлених про протиправні дії для розширення правових гарантій з розслідування протиправних дій.

Ключевые слова: досудебное производство, дознание, досудебное следствие, начальный этап расследования, следственные действия, уклонение от уплаты налогов, следственная ситуация, версия, специальные знания.

ANNOTATION

Milevskiy O.P. Initial stage of pre-trial process in criminal cases on taxes, duties (obligatory payments) evasion. - Manuscript.

Dissertation on obtaining of scientific degree of Candidate of Legal Sciences on speciality 12.00.09 - Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Enquiry; Investigation and Search Activity. - The Academy of Management of Ministry of Internal Affairs. - Kyiv, 2010.

Dissertation is dedicated to complex research of modern problems of pre-trial process in criminal cases on taxes, duties (obligatory payments) evasion. A structure and steps of the initial stage of pre-trial investigation are considered. A definition of pre-trial process, concept, and meaning is given and importance of the initial stage of crime investigation is shown.

There defined the problems of criminal proceeding initiation, typical investigatory situations and versions, as well as peculiarities of conducting and organization of investigatory actions on the initial stage of pre-trial process on taxes, duties (obligatory payments) evasion. A specificity of special knowledge use and providing of legality at investigation of taxes, duties (obligatory payments) evasion are considered.

Key words: pre-trial process, inquiry, pre-trial investigation, initial stage of investigation, investigatory actions, tax evasion, investigatory situation, version, special knowledge.

Підписано до друку 27.05.2010 р. Формат 60Ч90/16.

Папір офсетний № 1. Ум. друк. арк. 1.0. Тираж 100 екз. прим. Замов. № _____.

Віддруковано у друкарні Національного університету
державної податкової служби України,
вул. К. Маркса, 31, м. Ірпінь Київської обл., 080201.